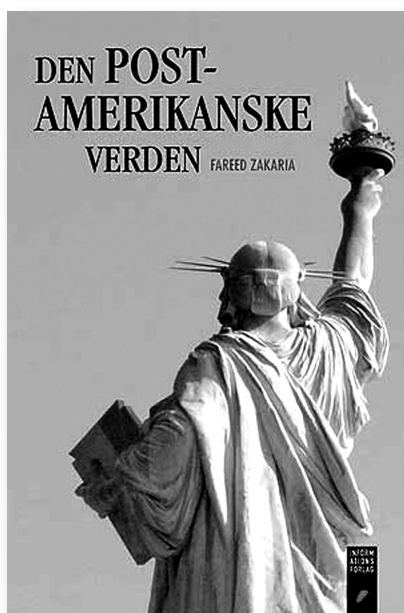

Fagre Nye Amerika

Anmeldelse af Lars Erslev Andersen

Fareed Zakaria:
DEN POST-AMERIKANSKE
VERDEN.
Oversat af Sune de Souza
Schmidt-Madsen.
Informations Forlag.
320 sider, kr. 299,-.

Nogle mennesker overkommer ganske enkelt mere – meget mere – end andre. Det gælder i særdeleshed for mediemanden Fareed Zakaria, der er aktuell i Danmark med en ny bog med titlen *Den Post-Amerikanske Verden*. Zakaria er chefredaktør på det absolut læseværdige nyhedsmagasin *Newsweek*, men har også sit eget ugentlige tv-program på *CNN*. Alligevel har han overskud til at rejse verden tynd til konferencer og til møder med høj og lav, politikere og forskere, som han alle interviewer og diskuterer med og henter information fra. Tid er der også til omfattende læsning af rapporter, bøger og artikler, som han refererer til, kritiserer og øser af i sine bøger og i de klummer, han skriver for *The Washington Post* samt *Foreign Affairs*. Og ja, han evner også at skrive bøger, der oven i købet er interessante og fulde af gode betragtninger. Det gælder også den seneste om den post-amerikanske verden.

Intet under, at en sådan omnipotent mand struttes af selvtillid og gerne hæver sig selv op over den almindelige hob af forskere, eksperter, politikere og andet godtfolk, der må se sig som objekter for Zakaria's ros og ris. Dette er dog det mindst sympatiske og – tør jeg ydmygt vove at påstå – det mindst gennemtænkte i en i øvrigt imponerende fremstilling, man – såfremt man føler sig tiltrukket af den liberale fløj i det amerikanske politiske landskab – grundlæggende kun kan sympatisere med. I sin iver efter at fremføre sine argumenter benytter Zakaria sig af et retorisk kneb, der sine steder antager karakter af performativ modsigelse: Eksperter og forskere skoses for at leve i et elfenbenstårn eller at være ude af takt med virkeligheden, når de ikke fremfører samme analytiske pointer som forfatteren, men trækkes ind som sandhedsvidner, når de omvendt er enige med ham. Det fremgår nok, at forfatteren er belæst og vidende, men det ligger ikke i fremstillingens præmis, hvad det er for

teoretiske, analytiske eller metodiske kriterier, som bruges til at skelne de rigtige analyser fra de forkerte og de gode kilder fra de dårlige. Dybest set afhænger denne udvælgelse af referencer og empiriske eksempler først og fremmest af forfatterens fornemmelse for sandheden.

I denne uklare omgang med teori og empiri har mediemanden Zakaria meget tilfælles med sine fagfæller: Ofte er de bedre orienterede om aktuelle forhold, ofte har de et bedre konkret overblik over begivenheder og deres behandling i diverse rapporter og fremstillinger end forskere og såkaldte eksperter (ekspert er i øvrigt også et foretrukket begreb i medierne, der skal bruge denne medieskabte størrelse til at underbygge deres vinkler, hvorfor en verdensfjern forsker pludselig kan se sig tituleret som ekspert, oven i købet nogle gange "førende", som om det drejer sig om væddeløb) og ofte er de selvsikkert leveringsdygtige i analyser af hvad som helst, men som regel uden at bekymre sig om de teoretiske og metodiske præmisser for disse analyser. Kommer forskeren rendende med kritik baseret på sine teorier, kan den afvises som virkelighedsfjern og resultat af tanketågerne på de lærde institutioner.

Zakaria er ikke forsker og selvom han leverer mange eksempler, henviser til litteratur og i sin fremstilling bestemt fremstår som overordentlig velorienteret og skarpsindig, er det i bund og grund verden ifølge Zakaria, vi får: En slags begavet talkshow udfoldet over mere end 300 velskrevne sider.

Dette begavede og notekrydrede talkshow handler om USA's rolle i det 21. århundrede. Som titlen antyder, vil denne rolle være markant anderledes end den var det i den periode, der hos nogle historikere betegnes som det amerikanske århundrede, nemlig det 20. århundrede. Et århundrede, hvor USA suverænt udviklede verdens største og stærkeste økonomi, hvor USA efter Anden Verdenskrig blev en af to supermagter og fra 1989 og århundredet ud den eneste. En stat, der alene står for mere end halvdelen af verdens udgifter til forsvar og militært isenkram og som har baser overalt på kloden. En stat,

der ofte får globalisering og amerikanisering til at fremstå som ækvivalente størrelser. Med andre ord en hyperstat for nu at bruge en tidligere fransk udenrigsministers betegnelse. Men også en stat, hvis enorme ressourcer og magt ifølge Zakaria har ført til en farlig arrogance, hvor alliancepartnere orienteres om beslutninger og strategier, men reelt ikke inviteres til forhandlinger eller lyttes til – som optakten til Irak-krigen i 2003 nok er det mest tydelige eksempel på. Denne rolle, har USA takket være sin økonomi spillet i 130 år, men med den fremvækst af nye stærke økonomier, verden ved indgangen til det 21. århundrede er vidne til, er den ved at være udspillet. Det er Zakarias pointe gennem hele bogen, at USA skal tilpasse sig en verden, hvor navnlig Kina kommer til at spille en stadig større og vigtigere rolle i international politik, fordi der med Kinas voksende dominans med nødvendighed følger øget kinesisk politisk dominans – uanset om Kina vil det eller ej. Den liberale tænker Zakaria viser sig således i bund og grund at være en slags historisk materialist, hvor politik og kultur er afledte størrelser af det basale, nemlig økonomi og teknologi.

De tre styrende begreber i fremstillingen er således økonomi, politik og teknologi og hans tese er, at militær styrke er en funktion af stærk økonomi, ikke omvendt. Når den økonomiske styrke svækkes må udenrigs- og sikkerhedspolitikken justeres. Zakaria's foretrukne eksempel på dette afhængighedsforhold er det britiske imperiums fald: Når dette imperium smuldrede skyldtes det dårlig økonomi, hvilket igen var resultat af, at briterne ikke investerede i teknologisk udvikling og moderne anvendelsesorienteret forskning og uddannelse. Var den britiske økonomi dårlig, var politikken ifølge Zakaria klog, fordi lederne tidligt indså, at de ikke kunne slå opkomlingen USA i åben konkurrence og derfor tilpassede sig den amerikanske politik frem for at modarbejde den. Dette er præcis Zakaria's recept for USA i det 21. århundrede: USA skal indse, at Kina og nok også andre stater som f.eks. Indien er inde i en økonomisk vækst, der konstant vil øge deres betydning på verdens-

markedet og dermed deres dominans i international politik. Hans påstand er, at Storbritannien i begyndelsen af det 20. århundrede havde en elendig økonomi, men god politik, mens der ved indgangen til det 21. århundrede gælder det omvendte for USA, nemlig en stærk økonomi og en elendig politik, der lukker øjnene for de nye økonomiske magtcentre i verden. Påstanden om den stærke amerikanske økonomi kan forekomme at være en fantastisk fejlurdering i lyset af finanskrisen – Zakaria's bog blev skrevet før krisen – og det faktum, at USA i dag må leve med en gigantisk udlandsgæld, bl.a. til Kina. Men den slags forhold anfægter ikke Zakaria i nævneværdig grad og det er her, at teknologi og globalisering kommer ind i analysen.

Zakaria deler den forståelse af globalisering som i den danske historiker Uffe Østergaards elegante formulering lyder: Globalisering skaber økonomisk homogenisering (enshed), men kulturel heterogenisering (forskellighed). Zakaria siger, at med globalisering og økonomisk vækst følger voksende nationalisme. Han synes ydermere også at hylde den omdiskuterede tese, at *"all good things come together"*, hvilket betyder, at liberale reformer og politik følger af økonomisk vækst. Begge dele giver Kina problemer: Den økonomiske vækst tvinger Kina til internationalt at spille en stadig større rolle, hvilket øger grundlaget for konflikt samt måske militære konfrontationer, og indenrigspolitisk vil den øgede velstand udgøre en trussel mod sammenhængskraften, fordi stadig flere grupper vil stille krav om politisk indflydelse. Vejen mod rigdom er således tornet. Her har USA selvsagt en række store fordele, fordi det politiske system er meget mere udvik-

let, men først og fremmest fordi USA har skabt et innovativt og dynamisk civiltsamfund.

USA's styrke og store potentiale er ifølge Zakaria, at det på områder som forskning, uddannelse, management takket sit dynamiske civiltsamfund er lysår foran store økonomier som Indien og Kina. Det betyder, at amerikanerne teknologisk set vil forblive en supermagt uanset hvad. Når det 21. århundrede bliver det post-amerikanske århundrede skyldes det altså ikke, at USA synker, men at andre stater kommer frem. Her skal amerikanerne lære af briterne: I stedet for at modarbejde denne udvikling, skal USA tilpasse sig og samarbejde. USA kan ikke i denne post-amerikanske verden dominere globalt, men må prioritere sine indsatser, styrke sine diplomatiske bestræbelser, arbejde multilateralt og forstå at international legitimitet er det stærkeste kort, landet har at spille i håndteringen af de store udfordringer fra bekæmpelse af spredning af masseødelæggelsesvåben og terrorisme – der ifølge Zakaria er et meget mindre problem end hidtil meddelt fra Washington – samt stimulering af økonomisk vækst og politisk liberalisme. Man kan således forstå, at Zakaria hilste valget af Barack Obama velkomment – et resultat ikke meget tydede på, da han skrev bogen.

Det er en god og tankevækkende bog, Zakaria har skrevet, men man kan desværre ikke altid undgå at synes, at den også er forsynet med en lidt rigelig portion wishfull thinking. Men det ligger vel i genrens natur.

Lars Erslev Andersen er Projektsejiorforsker ved Dansk Institut for Internationale Studier.